

Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien ikäihmisten asumismahdollisuuksia, J. Borg ym.

Aluehallitus 19.01.2026

ÖVPH/752/00.02.00/2025

Valmistelija Kotanen Heidi
Lisätietoja: puhelinnumero: 040 486 7593, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Johanna Borg (RKP) ym. ovat jättäneet valtuustoaloitteen 8.1.2025 koskien ikäihmisten asumismahdollisuuksia. Aloite pyytää huomioimaan pienempien vanhushuollon yksiköiden tarpeen ja mahdollisuudet tulevissa palveluverkkosuunnitelmissa. Aloitteessa nostetaan esiin ikäihmiset ja heidän omaisensa, jotka saattavat joutuvat kulkemaan pitkiä matkoja päästäkseen tervehtimään asumisyksiköissä asuvia läheisiään. Aloitteessa tuodaan esiin, että pienemmät asumisyksiköt ympäri Pohjanmaata mahdollistaisivat sen, että ikäihmiset voisivat asua lähellä sosiaalisia kontaktejaan ja verkostojaan myös silloin, kun hoidon tarve on kasvanut niin suureksi, ettei enää pärjää kotona. Tämän nähdään myös helpottavan ja tukevan tarjottavaa hoivaa ja huolenpitoa.

Taustaa

Ikäihmisten palveluasumista järjestetään Pohjanmaan hyvinvointialueella sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina joko yhteisöllisenä asumisena tai ympärivuorokautisena palveluasumisena. Yhteisöllisen asumisen palvelupaikkoja on hyvinvointialueella 111. Näistä Kristiinankaupungissa ja Närpiössä 69 paikkaa, ja Mustasaareissa ja Vöyrissä 42 paikkaa (Solhörnän tällä hetkellä 15/30). Yhteisöllisen asumisen lisäksi monessa kunnissa on senioriasumista, joiden omistaja on esim kunnat, yritykset tai kolmassektori. Ympärivuorokautista palveluasumista on tarjolla ikäihmisille kaikissa Pohjanmaan alueen kunnissa, ainoastaan Kaskisissa ei ole ympärivuorokautista palveluasumista Mariakodin sulkemisen jälkeen. Kaskinen sijaitsee noin 12 km päässä Närpiöstä, joten tällöin Närpiössä sijaitsevat palvelut voidaan tulkita lähipalveluiksi.

Omia ja ostopalveluina tuotettuja ympärivuorokautisia asumispaikkoja on vähennetty kaikissa kunnissa paitsi Luodossa ja Korsnäsissä.

Ympärivuorokautisen palveluasumispaikkojen vähennyksien syinä ovat olleet: asumispaikkojen määrä suhteessa ikäihmisten määrään, kiinteistöjen kunto, yksiköiden koko, valtakunnalliset vaatimukset, paikkojen pitkäaikainen käyttämättömyys, haasteet henkilöstön saatavuudessa sekä se, että yksikkö on voinut vaihtaa asumismuotoaan kevyempään, esimerkiksi yhteisölliseen asumiseen tai senioriasumiseen.

Pohjanmaan hyvinvointialueen kotona asuvien määrä vuonna 2024 oli 92,1 %:ia ja tavoitteena vuodelle 2026 on nostaa %-osuutta 94 %:iin. Koko maan % osuus vuonna 2024 oli 93,1 %:ia.

Väestörakenteen kehitys Pohjanmaalla

Pohjanmaan yli 75 -vuotiaiden määrä tulee ennusteen mukaan kasvamaan noin 25 %:ia vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoteen 2024. Ennusteiden mukaan + 85-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan Pohjanmaalla vuoteen 2040 mennessä + 73 %:ia verrattuna vuoteen 2024. Ikäihmisten osuuden kasvu vaihtelee kunnittain. Ikäihmisten määrällinen kasvu on kuitenkin pienempi Pohjanmaalla verrattuna muuhun Suomeen verrattuna.

Prosentuaalisesti suurin kasvu + 85-vuotiaissa vuoteen 2040 mennessä tapahtuu Laihian, Pedersören ja Kaskisen + 85-vuotiaiden määrässä. Pienin prosentuaalinen kasvu taas Närpiössä, Maalahdessa ja Kristiinankaupungissa.

Pienet hajautetut yksiköt verrattuna isompiin yksiköihin

Kun vertaillaan suuria ja pieniä asumisyksiköitä ikäihmisten ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, korostuvat niin kustannus- kuin palvelunäkökulmat. Suuret yksiköt ovat usein tehokkaampia henkilöstön ja tilojen käytössä, koska niissä voidaan hyödyntää synergiaetuja, jakaa tehtäviä laajemmalle tiimille ja järjestää erikoispalveluita keskitetysti. Tällöin myös kustannukset asukasta kohden voivat jäädä pienemmiksi, ja yksikön toiminnan kehittäminen on helpommin hallittavissa.

Pienet yksiköt koetaan tarjoavan kodinomaisempaa ja yksilöllisempää hoivaa. Ne mahdollistavat asukkaille tutun ympäristön ja vähentää esimerkiksi pitkiä välimatkoja omaisille, joka myös aloitteessa nostettiin esiin. Lisäksi pienemmät yksiköt saattavat lisätä asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta. Kuitenkin pienemmät yksiköt vaativat usein korkeampaa henkilöstömitoitusta, eivätkä ne ole yhtä kustannustehokkaita kuin suuremmat yksiköt. Toisaalta isommat keskitetyt yksiköt voidaan toteuttaa ns. kortteleina isompiin kasvukeskuksiin, jolloin voidaan turvata kodinomainen ja viihtyisä asuinympäristö.

Palveluverkon kehittäminen rakennusinvestointien näkökulmasta

Alueellisen palveluverkon suunnittelussa on keskeistä huomioida rakennusinvestointeihin ja tilaratkaisuihin liittyvät pitkän aikavälin taloudelliset vaikutukset sekä sosiaalinen kestävyys.

Laajat uudisrakennushankkeet tai mittavat peruskorjaukset keskuskohteisiin saattavat alkuvaiheessa vaikuttaa tarkoituksenmukaisilta, mutta niihin liittyy huomattavia rakennuskustannuksia sekä tulevia käyttö- ja ylläpitokuluja. Nämä investoinnit lisäävät hyvinvointialueen taloudellista riskiä erityisesti tilanteissa, joissa väestörakenteessa tapahtuu muutoksia tai palvelutarpeet vaihtuvat.

Pienimuotoiset, paikallisesti hajautetut yksiköt saattavat tarjota kustannustehokkaan ja joustavan vaihtoehdon rakennusinvestointien näkökulmasta. Näitä voidaan toteuttaa hyödyntämällä olemassa olevia rakennuksia, mikä pienentää merkittävästi investointitarvetta. Palvelutuotannon näkökulmasta tämä on kustannustehotonta ja haasteita saattaa esiintyä myös henkilöstön saatavuudessa.

Pohjanmaan hyvinvointialue selvittää palveluverkkoa kehittäessään mahdollisuudet hyödyntää jo olemassa olevat tilat ja kiinteistöt. Oleellista on olemassa olevien rakennusten kunto, pohjaratkaisut ja vuokrataso. Esimerkiksi yhteisöllistä asumista kehitettäessä on kartoitettu kaikki olemassa olevat yksiköt, jotka on voitu muuttaa yhteisöllisen asumisen yksiköiksi.

Asumisyksiköiden kustannuksista suuri osa koostuu vuokratilakustannuksista, jotka maksetaan kuntien kiinteistöyhtiöille. Hyvinvointialueen tekninen yksikkö käy jatkuvaa keskustelua hyvinvointialueen kuntien kanssa kiinteistöjen suunnitteluun ja vuokratasoon liittyen.

Lopuksi

Pohjanmaan hyvinvointialueen ikäihmisten ympärivuorokautista palveluasumista tarjotaan hajautetusti lähes jokaisessa alueen kunnassa. Palveluverkon peittävyttä on karsittu, mutta edelleen peittävyys on muuhun Suomeen verrattuna korkeimpien joukossa. Tulevaisuuden palveluverkkoa kehitettäessä tulee huomioida väestön kasvukehitys, yhteistyökumppanit palveluiden toteuttamisessa ja kiinteistöjen hallinnassa.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen hoitoajat ovat lyhentyneet merkittävästi aikaisemmasta. Tällä hetkellä keskimääräinen hoitoaika on kaksi vuotta. Aikaisemmin palveluasumisessa saatettiin elää useita vuosia. Hoitoajan lyhentymisen ikäihmisten palveluasumisessa tulee huomioida myös palveluverkon kehittämisessä. Vuodelle 2026 ei ole suunnitteilla uusia ikäihmisten palvelupaikkojen vähentämisistä. Tavoitteena on, että olemassa olevat paikat tulevat riittämään myös tulevana vuosina, kun kriteerien yhtenäistäminen alueella näkyy käytännössä.

Taloudellisen tilanteen sekä palvelurakenteen vertailun perusteella koko Suomeen nähden, Pohjanmaan hyvinvointialueen tavoitteena on siirtää painopistettä raskaammista palveluista kevyempiin palvelumuotoihin. Tämän siirtymän toteuttaminen on aloitettu kotihoidon ja kotona annettavien tukipalveluiden tehostamisella ja optimoinnilla, panostuksilla ja kehittämisellä liikkuviin sairaalapalveluihin, kotikuntoutukseen ja tehostettuun kotikuntoutukseen, kotisairaalaan, yhteisölliseen asumiseen, intervallihoitoon, omaishoidon tukeen ja perhehoitoon.

Johdon hallintopäällikkö Berg Päivi

ehdottaa, että aluehallitus päättää antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen selontekona aluevaltuustolle. Hallitus ehdottaa valtuustolle, että aloite on täten loppuun käsitelty.

Päätös:

Jakelu